

MUSEOVIRASTO/ RAKENNUSHISTORIAN OSASTO
Työselostus

Tutkija		Aika	
Kaarina Rissanen, Pirjo Laaksonen		1974	
Paikkakunta	Kaup.osa/ Kylä	Kortteli/ Tila	Tontti
Kirkkonummi	Pappilanmäki		

Osoite

Tutkimuksen laatu
kaivauskertomus liitteineen

Työselostus

kaivauskertomukset yht. 5 s., kaivausvaiheeseen liittyvien diojen luettelo, valokuva(23), liitteitä 6 (mm. karttoja), esineluettelo.

Piirroksat

liitteisiin ja esineluetteloön liittyviä mm. muototiilistä.

Valokuvat

23

Muuta

*talleksettu
Henke Peltin
29.7.1977
Jaane Pietilä*

KIRKKONUMMI PAPPILANMÄKI

Kaivaus 29.7. - 23.8.1974

Yleistä

Kertomus ajalta 29.7.-16.8.1974 Kaarina Rissanen

Kertomus ajalta 19.8.-23.8.1974 Pirjo Laaksonen

Liitteet: piirustukset
valokuvat
dialuettelo
esineluettelo

Yleistä

- Kaivauspaikka: Kirkkonummi, ns.Pappilanmäki Kirkkonummen keskustasta Gästerbyhyh menevän tien varressa n.150 m kirkosta pohjoiseen, vinosti uutta pappilaa vastapäätä.
- Kaivausaika: 29.7. - 23.8.1974
- Kaivausalue: n. 192 m²
- Kaivauksen johtajat: Kaarina Rissanen 29.7.-16.8.
Pirjo Laaksonen 19.8.-23.8.
- Työntekijät: tutkimusavustajat Kati Heinämies ja Helena Rosén, työmestarit Timo Heininen, Tapio Hirvonen ja Sakari Saikkonen. Ajoittain kunnan työmiehiä.
- Rahoitus: osittain Kirkkonummen kunta, osittain museovirasto.
- Kaivauksen syyt: Kaivaus oli jatkoa museoviraston esihistorian toimiston alueella suorittamille tutkimuksille, jotka tehtiin hum.kand. Mikko Perkon johdolla. Kyseessä oli alueelle suunnitellun uuden tien linjan tarkistaminen koekaivauksin, koska lähellä sijaitsee kaksi tunnettua kivistä asuinpaikkaa. Näiden koekaivausten yhteydessä löytyi Pappilanmäen kaivausalueelta tiilenpalasia ja laastia sisältävää kiveystä, jonka takia hum.kand. Perko otti yhteyttä rakennushistorian osastolle. Paikalla kävi ensin tutkija Kaarina Rissanen, ja kaivausten loppuvaiheessa tutkijat Rissanen ja Lasse Laaksonen. Tällöin todettiin, että tielinjan aukaisemiseen ei voida ryhtyä, ennenkuin on tarkistettu, että paikalla näkyvät kiveys, laasti ja tiilet eivät liity mihinkään historialliselta ajalta peräisin olevaan rakennelmaan.

Kertomus ajalta 29.7. - 16.8.1974

Kaivausta jatkettiin 29.7.-74 tutkija Kaarina Rissasen johdolla. Tarkoituksena oli varmistaa, ettei tielinjalla ole mitään historiallisen ajan kiinteitä muinaisjäännöksiä, rakennusten pohjia tms, joka oli täysin mahdollista paikan sijainnin huomioon ottaen. Kirkkonummen kunta lupasi antaa tarvittaessa käyttöön työmiehiä ja kaivinkoneen. Tutkimusavustajina jatkoivat Kati Heinämies ja Helena Rosén, piirtäjinä toimivat työmestarit Timo Heininen, Tapio Hirvonen ja Sakari Saikkonen. Kunnan puolelta olivat yhteyshenkilöinä kunnaninsinööri Kemppainen ja insinööri Ahlmaa, urakoitsijan Hallenbergin puolelta insinööri Mikkola.

Kaivausalue jaettiin 2 x 2 m suuruisiin ruutuihin. Tarkoituksena oli ensimmäiseksi määrittää osittain näkyvissä olevan kiveyksen muoto ja syvyys. Työn nopeuttamiseksi käytettiin alueella kaivinkonetta mahdollisuuksien mukaan, koska kaivaustyövoimaa oli vähän. Kunnalta saatu työmiesapu oli satunnaista ja työssä oli kerrallaan vain 2-3 miestä. Työn tarkkuusastetta lievennettiin sitä mukaa kun kävi selväksi, ettei alueella todennäköisesti ole kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kaivausalueen eteläosaan tehtiin koeoja, samoin tien toiselle puolelle. Alueella esiintyi paikoin jopa säännöllisen näköistä kiveystä, joka kuitenkin on ilmeisesti syntynyt satunnaisesti; mahdollisesti kirkon jonkin aikaisemman korjaustyön yhteydessä, jolloin ylimääräisiä, korjauksessa poistettuja kiviä, tiiliä, tiilenkappaleita jne. on kasattu kaivauksen kohteena olleelle alueelle. Tähän viittaa se, että useissa kivissä ja tiilissä oli laastia kiinni. Irtolöytöjen perusteella aines oli alueella täysin sekaisin, vanhemmaksi ajoitettavia löytöjä nuorempien yläpuolella. Jos materiaali on peräisin aikaisemmasta korjauksesta, ei mm. muototiiliä tai rahoja ole taltioitu.

Edellinen suuri korjaustyö kirkossa on tehty vuosina 1957-59, mutta paikkakuntalaisten olisi luullut muistavan, mikäli siinä yhteydessä poistettuja jäännöksiä olisi kasattu tälle alueelle. Paikkakuntalaisten arvelut vaihtelivat vanhasta ladosta tai muusta rakennuksesta

jonkinlaisena jätekuoppaana käytettyyn hiekkakuoppaan - viimeksi mainittu siis tuntuu todennäköiseltä. Vanhojen karttojen mukaan tie on kulkenut suunnilleen nykyisellä paikallaan ennenkin.

Sen jälkeen kun saatiin varmistettua, ettei kiveys kuulu kiinteään muinaisjäännökseen, jäi vielä tehtäväksi tarkistaa, ettei koeojan yhteydessä esiin tullut vanha puu kuulu mihinkään kiinteään rakenteseen. Tässä vaiheessa kaivauksen johtajaksi vaihtui Pirjo Laaksonen, jonka kertomus erillisenä.

Kaivauksen yhteydessä kävin taltioimassa läheisellä kallioilla siihen hakatun kirjoituksen, josta on erillinen kertomus.

Löytöinä otettiin talteen joitakin tiiliä, rahoja, lasinpalasia, nauvoja jne. Tiilimittoja:

9,5 x 13 x 27 cm
7 x 14 x ?
10 x 13 x ?
7 x 15 x ?
6 x 14 x ?
8 x 13 x ?
6,5 x 13 x ?

Liitteenä 3 yleiskarttaa, kaivauspiirroksiset kahdesta tasosta koko alueelta, yksi maaleikkaus sekä detaljipiirros puujäänteistä. Korkeudet ovat suoraan merenpinnasta; kirkon luona olevan kiintopisteen korkeuden ollessa 14,302.

Kirjallisuutta: Kyrkslätt förr och nu, toim. Algot Jansson, Helsingfors 1930.

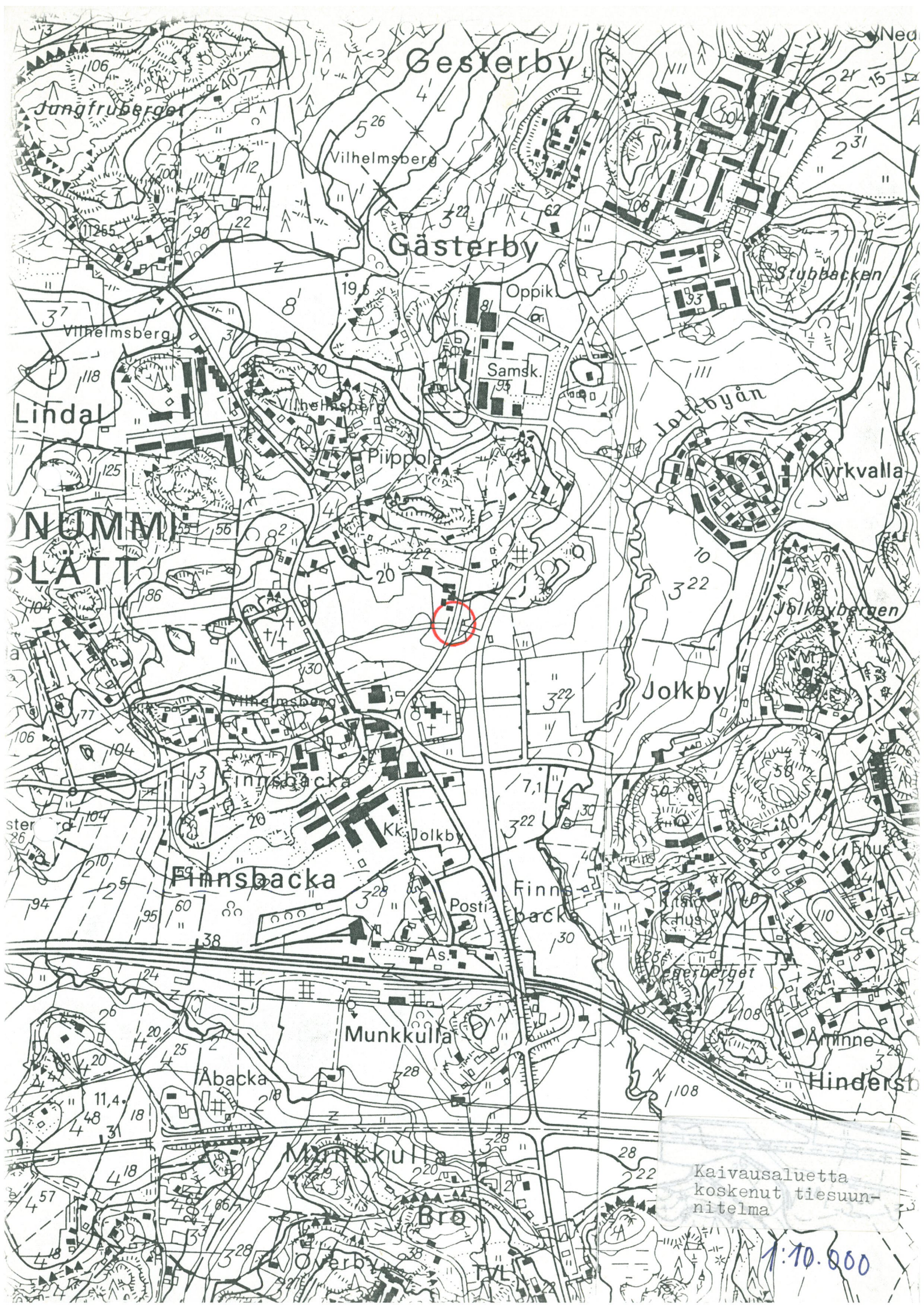
Tegelkyrkan i Kyrkslätt, Knut Drake. FM 1959, Helsingfors 1960.

Helsingissä 21.4.1976

Kaarina Rissanen

Kaarina Rissanen
tutkija

Gästerby

Gästerby

Lindal

NUMMI
SLATT

Finnsbacka

Jolkby

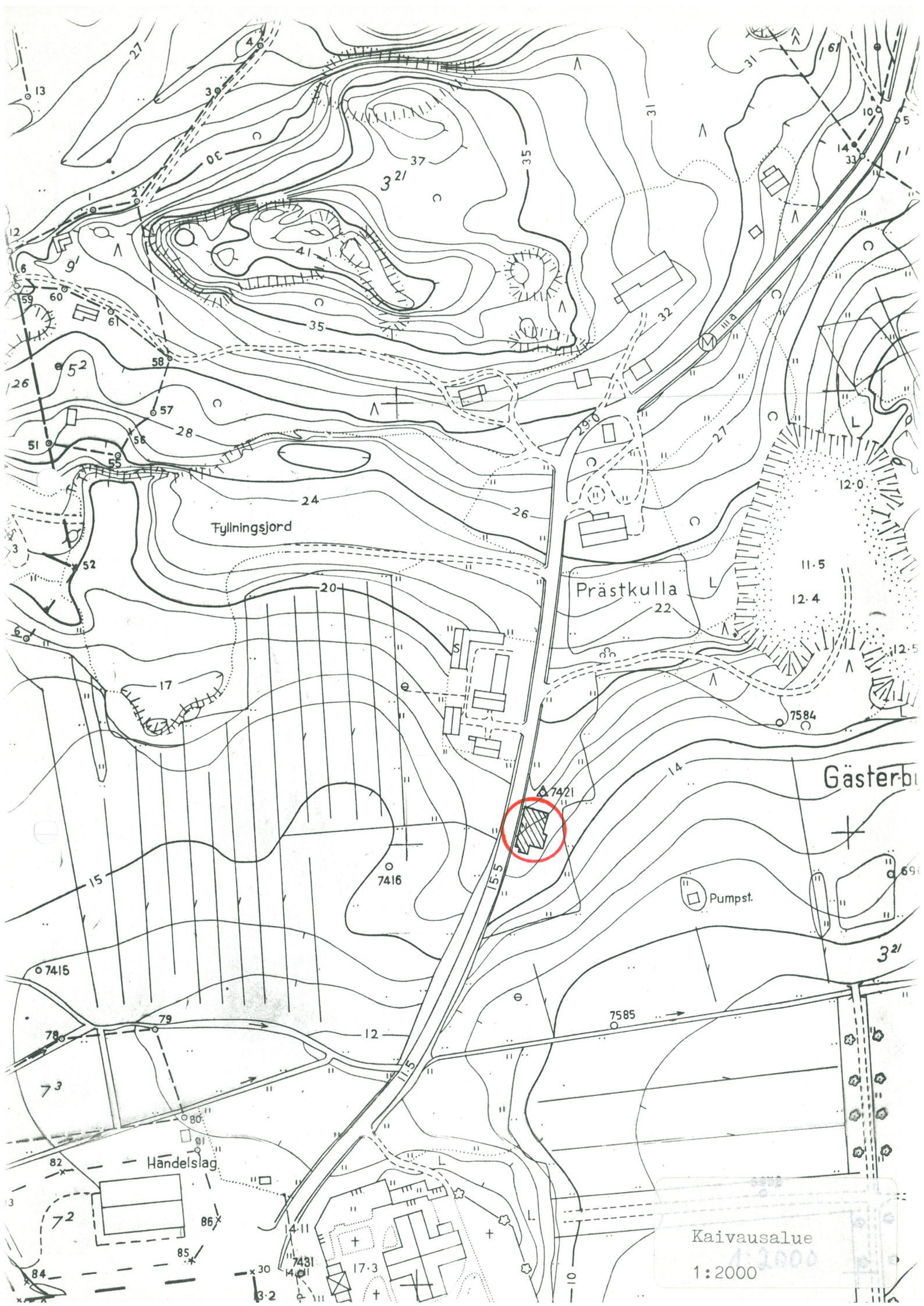
Munkkulla

Bro

Kaivausalueita
koskenut tiesuun-
nitelma

1:10.000

Fyllningsjord

Prästkulla

Gästerb

Kaivausalue

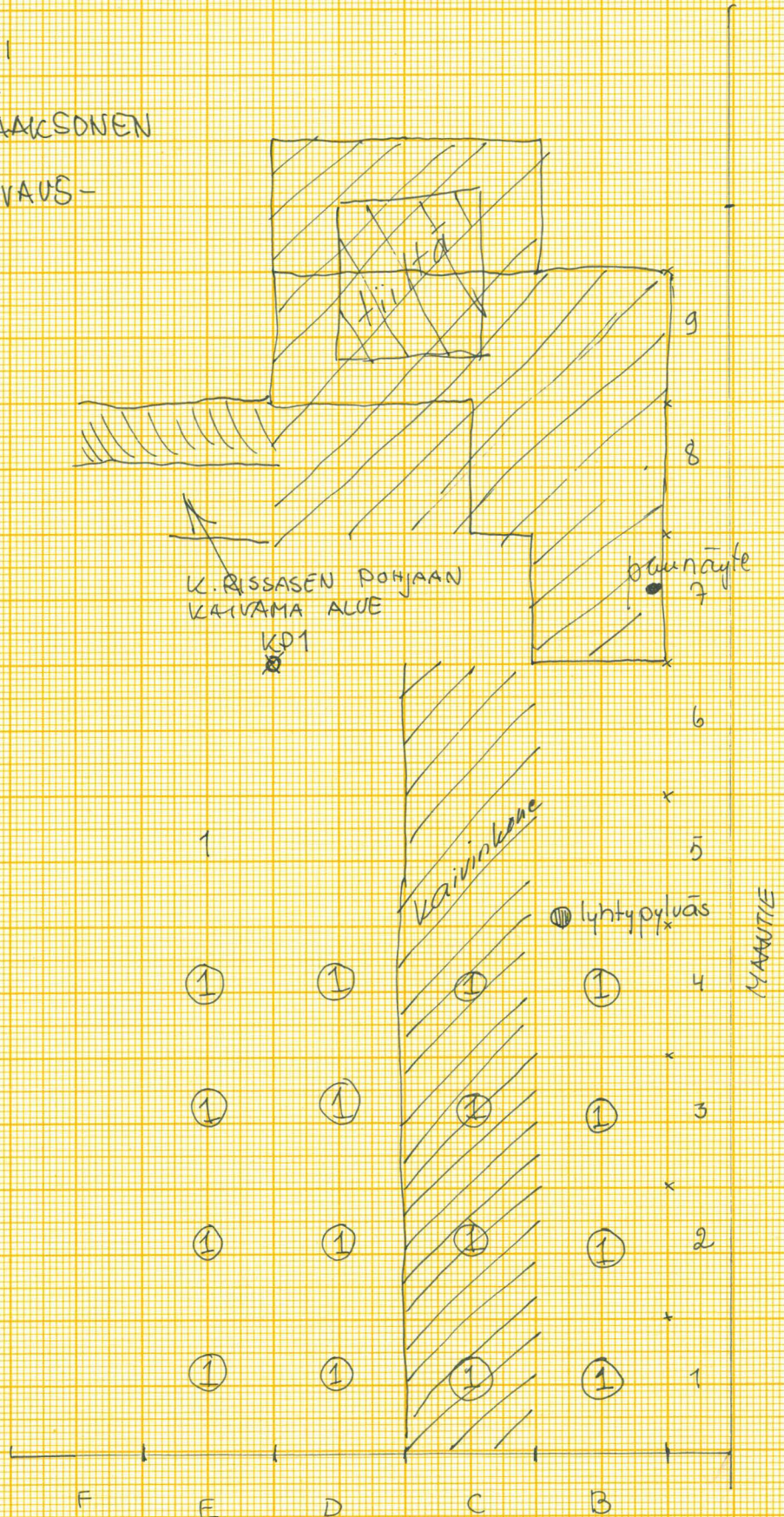
1:2000

KP 18.15

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI
1974 DIRJOLAACKSONEN

LUONNOS KAIVAUK-
ALUEESTA

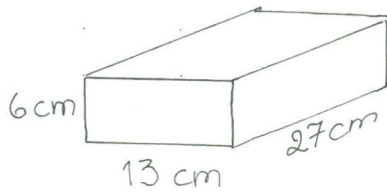

liite

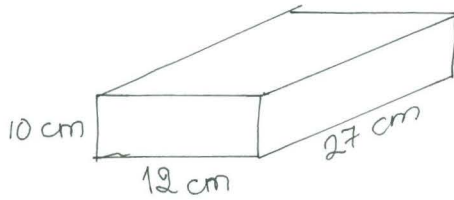
KIRKKONUMMEN KIRKON TIILIEN MITTAUSTULOKSET

Tiili I

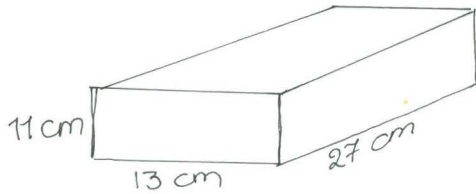
POHJOISSIIVEN KATTORÄYSTÄS

Tiili II

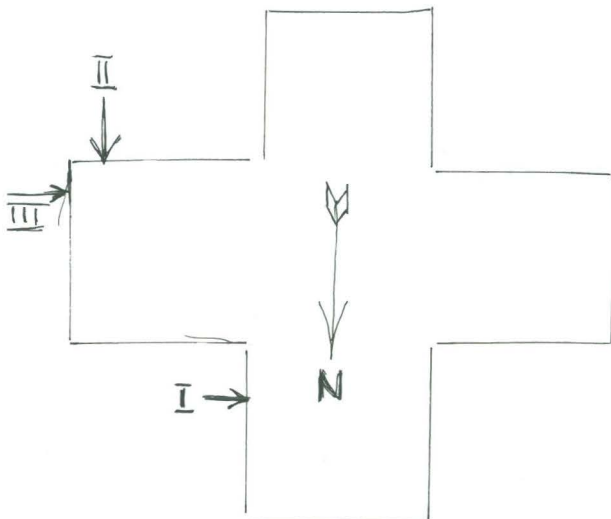

ITÄSIIVEN KAAREN REUNA

Tiili III

ITÄSIIVI, PÄÄTY

Esineluettelo

- 74120:1 10 pennin raha vuodelta 1891
2 2 kopeekkaa Aleksanteri I ajalta
3 lasinpalasia
4 keramiikanpala, jossa näkyvissä leimaa

Esineet luetteloitu historian toimiston päälueteloon.

Tiilet: talteen otettu seuraavat

10 x 12 x 27 cm

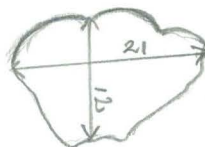
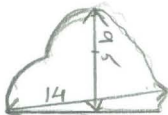
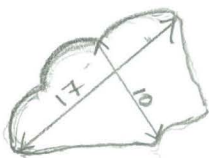
7 x 14 x 28

10 x 12,5 x ?

9 x 12 x 27

14 x 9 x ? (kuviotiili, näkyvissä osa kädälän(?) painannetta)

Muototiilien kappaleita: (vrt. Drake: Tegelkyrkan i Kyrkslätt, s. 55. FM LXVI, 1959.)

Tiilet rakennushistorian osaston fragmenttivarastossa.

Kaivausvaiheeseen 29.7. - 23.8.
liittyvät diat. Kuvannut Kaarina Rissanen.

1. Kaivausalueen sijainti Gesterbyhyn menevän tien oikealla puolella uutta pappilaa vastapäätä. Kaivausalueen oikealla puolella rakenteilla uusi tie. Kuva otettu kirkon luota.
Dia n:o 11305.
2. Kuvattu kaivausalueelta Kirkkonummen keskustaan päin.
Dia n:o 11306.
3. Kaivausaluetta kuvattuna kaakosta, takana uusi pappila.
Dia n:o 11307.
- 4, 5. Kaivausalue pohjoisesta kuvattuna, alueen eteläpäässä näkyvät kooja B-F 8.
Dia n:o 11308 ja 11309.

Diat rakennushistorian osaston arkistossa.

Kaivausvaiheeseen 29.7. - 16.8.
liittyvät kuvat. Kuvannut Kaari-
na Rissanen.

1. Kaivausalue kuvattuna kaakosta, takana uusi pappila.
neg.rho.21882
2. Kaivausaluetta kuvattuna kaakosta, taso I esiinkaivettuna.
neg.rho.21888
3. - " -
neg.rho.21883
4. Kaivausalue pohjoisesta kuvattuna. Alueen eteläreunassa näkyy
koeoja B-F 8. Oikealla Gästerbyhyn menevä tie, kuvan oikeassa
yläreunassa Kirkkonummen keskustaa.
neg.rho.21884
5. Taso I esiinkaivettuna.
neg.rho.21887
6. Kuvattu etelästä, tason I kivet poistettu kaivinkoneella.
neg.rho.21892
7. Alueen pohjoisosan kivikkoa, ruudut B 2-3, C 2-3.
neg.rho.21891
8. Koeoja B-F 8, kuvattu idästä.
neg.rho.21893

KIRKKONUMMI

PAPPILANMÄKI 1974

1 kaivausalue kuvattuna
kaakosta
NEG. DHO 21882

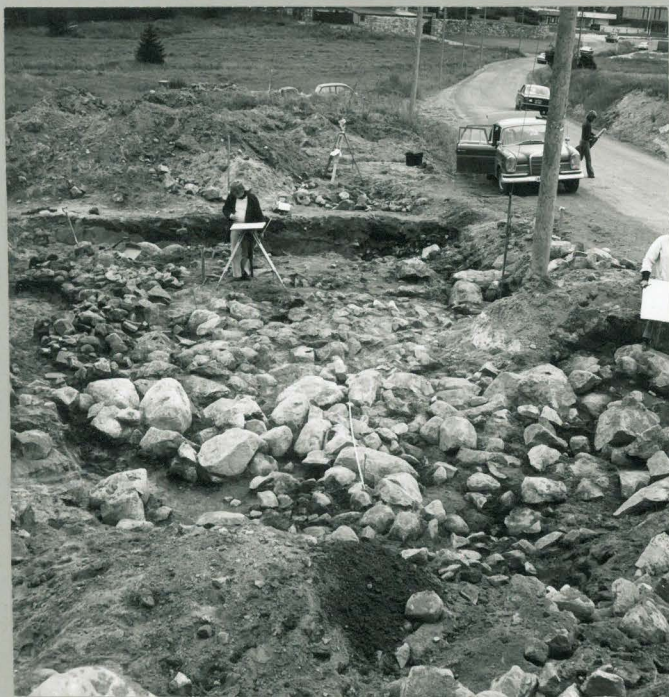
2 taso I kaivettu esiin
NEG. DHO 21888

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

3 tasoa I
NEG. RHO 21883

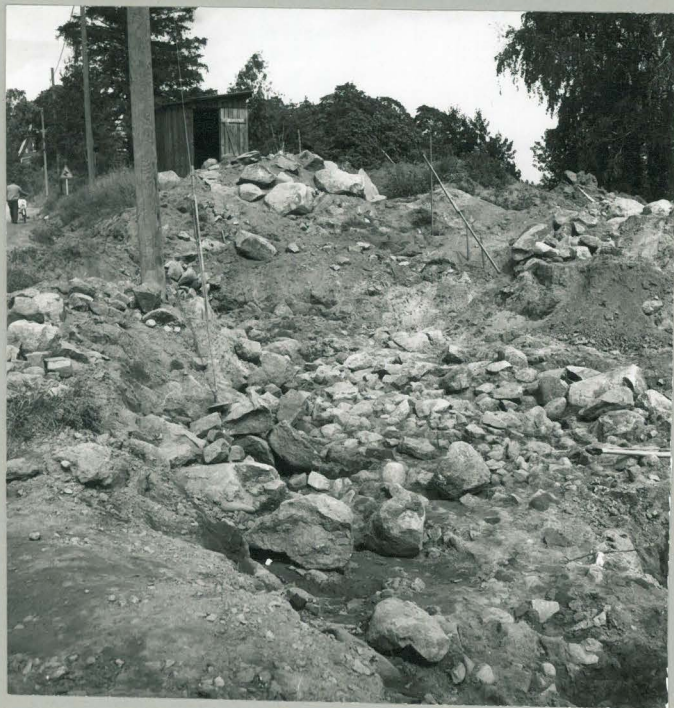
4 kaivausalue pohjoisesta
kuvattuna
NEG. RHO 21884

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

5 taso I
NEG. RHO 21887

6 tason I kivet
poistettu
NEG. RHO 21892

KIRKKONUMMI

PAPPILANMÄKI 1974

7 ruudut B 2-3 ,C 2-3
NEG.2HO 21891

8 koeoja B-F 8
NEG.2HO 21893

Kertomus Kirkkonummen Pappilanmäen arkeologisesta kaivauksesta
ajalta 19.8 - 23.8. 1974

Kaivauksen johtajana toimi huk Pirjo Laaksonen ja tutkimus-
apulaisina fil.yo:t Kati Heinämies ja Helena Rosén, viimeksi-
mainittu myös piirtäjänä, sekä piirtäjinä Sakari Saikkonen ja
Tapio Hirvonen.

Kirkkonummen kunta asetti käyttöön kaivinkoneen kuljettajineen,
heikon työtilanteen vuoksi se ei ko. viikolla voinut luovuttaa
avuksi työmiehiä, joten museoviraston edellä mainitut työnteki-
jät suorittivat myös varsinaisen kaivaustyön.

Vastaanottaessani tehtävän, oli tilanne kaivauspaikalla seuraava:
alueelle oli jo pystytty määrittelemään raja itäsuunnassa, piir-
roksessa (liite) näkyvä koeoja osoitti puhtaan hiekan alkavan
ruudussa F 8. Kaivausalueen eteläosa oli jäänyt kaivinkoneen aikai-
semmin poistaman maan alle, ja tuntui, että siinä suunnassa se ei
peittänyt mitään oleellista. Tieleikkauksen reunassa ei kerrostu-
nutta savea lukuunottamatta näkynyt mitään merkittävää.

Kaivauksen loppuunsaattamiseksi päätettiin tutkia kaivauksen jat-
kamisen aiheuttanut puulöytö lastoilla, sekä tämän jälkeen lii-
kutellun maan rajat voitaisiin selvittää kaivinkonetta apuna
käyttäen.

Aluksi tarkistettiin kaivausalueen peruslinja ja piirrettiin
ruudussa C 8 olevat kivet pääpiirteissään (taso 2) sekä mitattiin
niiden pinta- ja pohjakorkeudet. Kivet poistettiin. Suurin
niistä osoittautui n. 70 cm halkaisijaltaan olevaksi laastimöh-
käleeksi, jossa oli seassa tiiltä ja harmaakiveä.

Tarkemman tutkimuksen kohteeksi otettu puuesiintymä sijaitsi ruu-
dussa D 8. Puissa oli huomattavissa jonkinlaista järjestystä,
joka mahdollisesti viittasi salvostekniikkaan. Asian selvittämiseksi
piirrettiin puut kolmessa kerroksessa karttaan mittakaavassa 1:10.
Osoittautui, että ne eivät jatkuneet enää sen syvemmälle. Niiden
seassa oli ohuita kaarnan ja kuoren suikaleita. Puiden korkeusluvut
selviävät kartasta.

Ei voida varmuudella osoittaa niiden muodostavan nurkkaa tms. raken-
nelmaa, vaan ne vaikuttivat melko sattumanvaraisesti kasaan joutu-
neilta. Yksi puista oli muita selvemmin säilyttänyt lankun muodon
ja sen toinen pää vaikutti hiililytetyltä ja hiiltyneeltä. Puiden
välissä oli tiilimurskaa ja isompia tiilenpalasia, sekä ohutta
suoraa lasia (ikkunalasia?). Ruutujen D 9 ja E 9 väliltä tuli
esiin puhtaasta hiekasta pitkä yksinäinen puu, joka muodoltaan
ja mittasuhteiltaan muistutti lähinnä heinäseivästä. (Kartassa)
Lisäksi tästä samasta kerroksesta puiden yhteydestä tuli esiin
parikymmentä suurikokoista naulaa, joista toiset vielä kiinni
puussa. Yksi naula on otettu näytteeksi.

Ruudut B 7:stä B 9:n, C 8:sta C 10:n ja D 8:sta D 10:n kaivettiin
kaivinkoneella siten, että kone poisti runsaan 20 cm koko alueen
pinnasta. Ruudusta C 9 tuli erikoisen runsaasti rikkoutunutta,
ei palanutta tiiltä. Tiilistä on otettu 4 kpl näytteeksi. Tiilet
eivät muodostaneet rakennelmaa.

Ruuduissa C 3 - C 6 kaivettiin koeojaa runsaan metrin päässä tien
reunasta, eli niin lähellä kuin voitiin ilman, että sähkötolppa
sortui. Leikkauksessa näkyvät maakerröstumat: savea, kiviä, mullan
sekaista savea, alinna hiekkää. Koeojan päähän lapiolla kaivamani
koeoja ulottui yli 3 m:n syvyyteen tien pinnasta laskien, eikä

siinä tuntunut tulevan vastaan muuta kuin hiekkaa. Tässä kaivausalueen pohjoisosassa ei löytynyt puita. Ruudussa D 8 tutkittujen puiden alta tuli vielä esiin n. 3 cm:m paksuinen kerros tallattua savensekaista multaa. Tallattu kulttuurikerros vietti loivasti alaspäin pohjoista kohti. Se ei ulottunut paljontaan laajemmalle kuin puiden muodostamalle alueelle.

Loput kaivausalueesta tutkittiin kaivinkoneen avulla ja reunat ta-soitettiin lapiolla. Ruutujen E 1 - E 6, D 1 - D 6 kohdalta tuli runsaasti tiiltä ja mukulakiveä, eniten kiintopiste 1:n itäpuolelta. Maan laatu oli melko mustaa ja mullansekaista. Kartoissa esiintyvä kivitasanne jatkui tien alle, mutta siinä ei ollut useampia kuin esille tulleet kivikerrat tien vieressä.

Ruuduissa B 7,8,9 tiilikerros, jossa oli sekaisin kiveä, jatkui tien alle.

Kaivausalueen eteläosasta piirrettiin leikkaus, joka osoittaa millaisina maakerrokset jatkuivat siihen osaan, jota ei kaivinkoneella enää tutkittu.

Tiilimurskakerros, jossa laastia pilkkuina seassa, ulottui pussimaisena vyöhykkeenä ruutuun E 9, loppuen ruutujen F ja E 9 rajalla sekä toisaalta ruudussa E 9 sen lounaisosassa.

Koko kaivausalueella varmistuttiin puhtaan hiekkakerroksen alkamisesta kivijätekerrosten alla, korkeudet käyvät ilmi kaivauskartoista, pohjalukemat vaihtelevat 2,60-3 m.

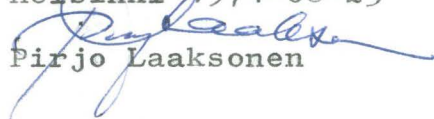
Kaivaukselta otettiin talteen, isokokoinen naula, jonka iästä voi olla vaikeata sanoa mitään varmaa, sekä 4 tiiltä, joissa esiintyy profilointia. Aikaisemmin paikalta oli otettu talteen eri kokoisia tiiliä, lasin paloja jne.

Katson käyneen selville, ettei paikalla ole kiinteää muinaisjäännöstä. Maakerrosten hajanaisuudesta päätellen paikalla on ollut kuopanne, johon on mahdollisesti useampaankiin kertaan tuotu rakennusjätettä, jolloin kuoppa on vähitellen täyttynyt muodostaen maatuneen kumpareen. Paikkakuntalaisten muistitieto kertoi myös tästä, ts. paikalla olleesta hiekkakuopasta, jota oli käytetty kaatopaikkana.

Kirkkonummen tiilistä otettiin mittoja kolmesta eri kohdasta. (liite) Kaivauksissa löytyneet tiilet vastaavat melko tarkkaan näitä eri ikäisiä eri rakennusvaiheista peräisin olevia tiiliä, joten ei liene vaikeata osoittaa, että ne ovat juuri kirkon korjaus- ja muutostöissä jätekuoppaan tuotuja rakennusjätteitä. Kivitasanteen selitys jää tämän tutkimuksen aikana selvittämättä, ellei se ole, kuten arvelen, syntynyt tien penkereen vahvistamiseksi.

Koska mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei tullut esille, ilmoitin kunnaninsinööri Kemppaiselle ja urakoitsijan edustajalle Mikkolalle, että tietyt voidaan käynnistää, kuitenkin sillä varauksella, että museoviraston edustajille ilmoitetaan tien katkaisemisesta, jotta voidaan lopullisesti varmistua siitä, että tien alla ei ole enää mitään muinaismuistolain tarkoittamaa tutkimista edellyttävää muinaisjäännöstä.

Helsinki 1974-08-23

Pirjo Laaksonen

Liitteet:

luonnos kaivausalueesta
23 valokuvaa negatiiveineen
kirkon tiilien mittaustulokset

Valokuvat Minolta Srt 101 kuv. Pirjo Laaksonen

1. Ruutu C 8 etelästä, 2. taso.
Rautapiikki osoittaa isojen lasin palojen löytöpaikkaa.
2. Ruutu C 8 idästä, 2. taso
3. " " "
4. Ruutu C 8 kuvattu etelästä. Laastin ja tiilen sekainen harmaakivimöhkäle käännettynä esiin. 2. taso.
5. Lähikuva edellisestä
6. Ruutu D 7 lounaasta. Taustalla laastimöhkäle, jossa kiinni harmaakivi. Edessä tiiliä ja niiden vasemmalla puolella oksia.
7. Ruutu D 8 lounaasta. Taustalla D 7:n kiviä ja tiiliä.
8. Sama idästä
9. Seiväs ruudun D 9 seinämässä.
10. Puut D 8:ssa enemmän paljastettuina. Kuvattu idästä.
11. Sama kuin edellä, puut lisää paljastettuina.
12. Ruutu D 8 kuvattuna lounaasta.
- 13, 14 sama kuin edellä, kuvattu lännestä.
- 15, 16, 17 alimpana olleet kaksi puun palasta kuvattuina lännestä, lounaasta ja siltä väliltä
- 18, 19 Profiili D 8 - E 8 väliiltä. Näkyvissä tiilimurska-kerros.
20. Yleiskuva, etelästä. Pystyssä olevien lapioiden takana oleva tumma alue osoittaa tutkitun alueen pohjoisrajan.
21. Kaivausalueelta otettu kuva uuden tien suuntaan, länsi-lounaasta. Tie on aiemmin leikannut kivitautisen asuinpaikan harjun keskellä.
22. Tien reunaa, kiveys jatkuu tien alle.
23. D 8 - E 8 profiilia lännestä.

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

MIKK

1 ruutu C 8 etelästä
taso 2.

NEG. RHO 21843

2 ruutu C 8 idästä
taso 2.

NEG. RHO 21844

3 kuten 2

NEG. RHO 21845

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

4 ruutu C 8 etelästä
taso 2.
NEG. RHO 21838

5 lähikuva edellisestä
NEG. RHO 21839

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

6 ruutu D 7 lounaasta
NEG. RHO 21840

7 ruutu D 8 lounaasta
NEG. RHO 21841

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

8 ruutu D 8 idästä
NEG. RHO 21842

9 ruutu D 9 seinämä
NEG. RHO 21846

KIRKKONUMMI

PAPPILANMÄKI 1974

10 D 8 idästä

NEG.DHO 21847

11 kuten 10

NEG.DHO 21848

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

12 ruutu D 8
lounaasta
NEG. RHO 21849

13, 14 D 8
lännestä
NEG. RHO 21850

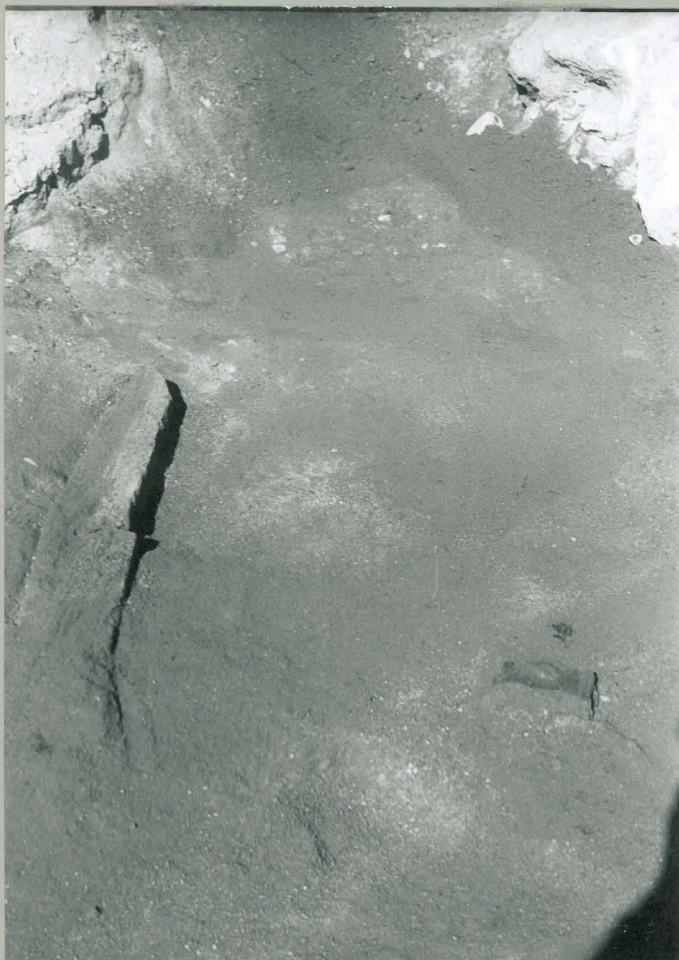
14
NEG. RHO 21851

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

15, 16, 17 alimpana
olleet puunpalaset
kuvattu lännestä
NEG. RHO 21852

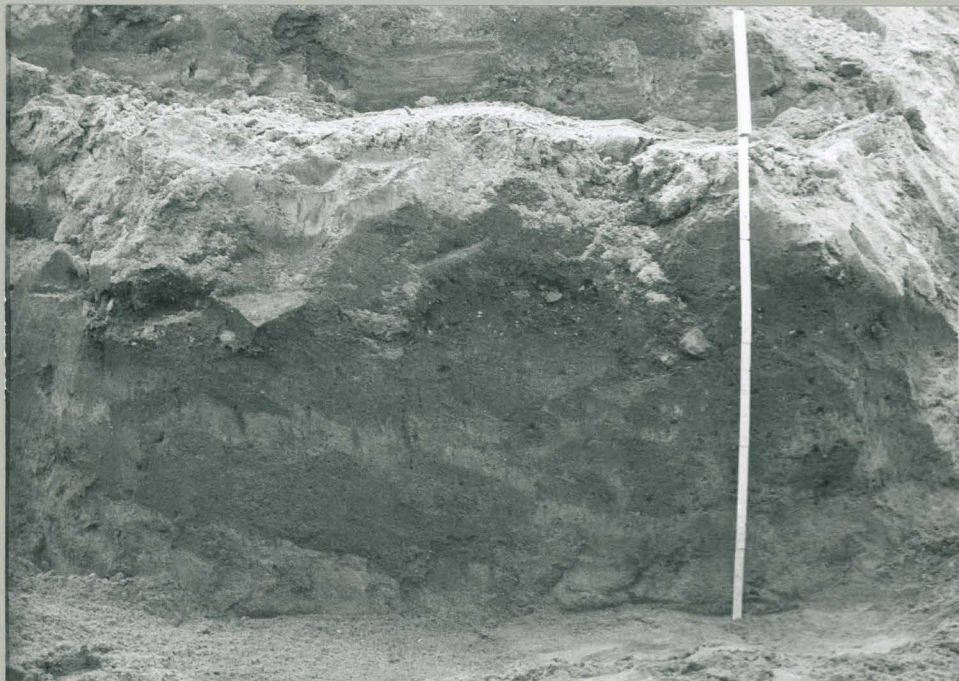
16 kuvattu lounaasta
NEG. RHO 21853

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

17
NEG. RHO 21854

18, 19 profiili D 8 -
E 8 välillä
NEG. RHO 21855

18, 19
NEG. RHO 21856

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

20 yleiskuva etelästä
NEG. RHO 21857

21 uusi tie
NEG. RHO 21858

KIRKKONUMMI
PAPPILANMÄKI 1974

22 tien reunaa
NEG. RHO 21859

23 D8 - E 8
profiilia
NEG. RHO 21860